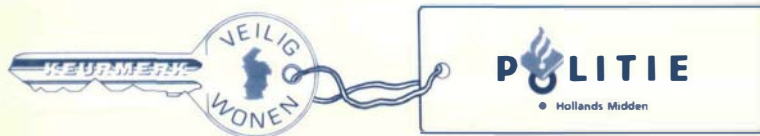

Naar een Politiekeurmerk Veilig Wonen

voorstudie 'Secured by Design' in Nederland

Amsterdam, oktober 1993
Van Dijk, Van Someren en Partners
H.J. Korthals Altes
met medewerking van

H. Stienstra, A. IJmker, P. van Someren en M. van der Gugten

®

Naar een Politiekeurmerk Veilig Wonen

voorstudie 'Secured by Design' in Nederland

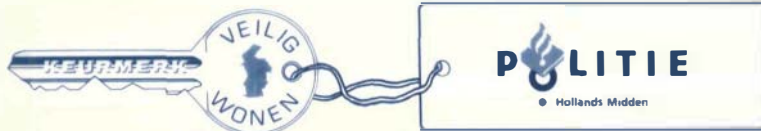
Amsterdam, oktober 1993

Van Dijk, Van Someren en Partners

H.J. Korthals Altes

met medewerking van

H. Stienstra, A. IJmker, P. van Someren en M. van der Gugten

Naar een Politiekeurmerk Veilig Wonen

voorstudie 'Secured by Design' in Nederland

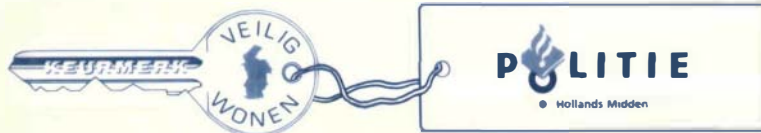
Amsterdam, oktober 1993

Van Dijk, Van Soomeren en Partners

H.J. Korthals Altes

met medewerking van

H. Stienstra, A. Ijmker, P. van Soomeren en M. van der Gugten

®

Inhoudsopgave

	pag.
1 Verantwoording	1
2 Organisatie rond het keurmerk	3
2.1 Vraagstelling	3
2.2 Nederlandse naam en logo	3
2.3 Keuze certificeringsvorm	3
2.4 Reactie van de markt op het idee van het keurmerk	4
2.5 Conclusie organisatorisch deel	7
3 Inhoud van het keurmerk	8
3.1 Vraagstelling	8
3.2 Uitgangspunten	8
3.3 Het onderzoek	11
3.4 De normen, de bomen en het bos	12
3.5 De producenten: volgers of stuurders van de markt?	12
3.6 Conclusie inhoudelijk deel	13
4 Slotbeschouwing	14

Bijlagen

- 1 Uitwerking enquête producenten gevelelementen
- 2 Aanzet prestatie-eisen per gevelelement
- 3 Aandachtspunten omschrijving manuele beproeving
- 4 Contactpersonen
- 5 Voorbeeld eisenlijst ruimtelijk ontwerp

Literatuur

1 Verantwoording

In Engeland bestaat al sinds enige jaren een certificering voor inbraakveilig bouwen, 'Secured by Design' geheten. Een projectontwikkelaar kan zijn bouwproject ter goedkeuring voorleggen aan de politie (discipline "Voorkoming Misdrijven"). Voldoet het project aan de normen en eisen van de politie, dan krijgt de betreffende projectontwikkelaar (alook de betrokken aannemer en makelaar) het sein 'approved design' en is hij vanaf dat moment gerechtigd voor dat bouwproject het 'Secured by Design'-logo te voeren en ermee te adverteren.

Dit succesvolle systeem om de bouwwereld op vrijwillige basis te bewegen het beveiligingsniveau van woningen op te krikken, is in Nederland niet onopgemerkt gebleven.

Politie Hollands Midden heeft het initiatief genomen om de haalbaarheid van Secured by Design in Nederland te onderzoeken. Door de initiatiefnemer is reeds een grote hoeveelheid voorwerk verzet in dit kader. Na een werkbezoek an Engeland, waarbij men uitleg kreeg over de werking van 'Secured by Design' in de praktijk, zijn 14 belangrijke organisaties in de bouwwereld benaderd voor een gesprek. Bijna alle partijen reageerden positief op het idee, maar gaven aan dat het eerst zou moeten worden uitgewerkt om er definitief over te kunnen oordelen. De initiatiefnemer benaderde toen Van Dijk, Van Soomeren en Partners om bij deze uitwerking te assisteren. Het onderzoek werd gesplitst in een organisatorisch en een inhoudelijk deel. De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting financierde het onderzoek en stuurt op enige afstand mee met de initiatiefnemer.

Als derde partij is het Ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) bij het onderzoek betrokken. Zij heeft belang bij het volgen en sturen van een regionaal experiment, om bij gebleken succes een landelijke invoering van het keurmerk te kunnen bevorderen.

Het onderzoek heeft de status van 'voorstudie', namelijk om een oordeel te vormen over de wenselijkheid van een experiment. Dit zou plaatsvinden in de regio Hollands Midden (een gebied dat zich globaal laat beschrijven als de provincie Zuid Holland exclusief de agglomeraties van Rotterdam, Dordrecht en Den Haag). Het vooronderzoek heeft niet tot doel de haalbaarheid van het keurmerk in Nederland aan te tonen. Die haalbaarheid kan namelijk alleen blijken uit het experiment. Pas dan kan worden vastgesteld of het keurmerk aanslaat bij producent en consument.

Het idee van het keurmerk is gebaseerd op de werking van de markt. Hoe sterker de 'handel in angst', hoe groter de kans dat het keurmerk aanslaat. Het idee om het marktmechanisme zijn werk te laten doen staat lijnrecht tegenover het idee om regelgeving het werk te laten doen. Nu het spoor van nationale regelgeving op het gebied van hang- en sluitwerk voorlopig een doodlopend spoor is gebleken, vormt het keurmerk misschien een alternatief. En misschien komen de voor het keurmerk gehanteerde eisen ooit ook wel weer ergens in (gemeentelijke) regelgeving terecht. De voorstudie is vooral een marktonderzoek: is er draagvlak voor een experiment en stuit de invoering van een keurmerk niet op principiële bezwaren en onmogelijkheden? De vraag naar het draagvlak voor een keurmerk roept automatisch de vraag naar de inhoud van het keurmerk op. Met andere woorden: aan welke eisen moet men voldoen om voor het keurmerk in aanmerking te komen? Ook die vraag is binnen de voorstudie gebracht.

In het kader van de voorstudie zijn de volgende onderzoeksactiviteiten ondernomen:

- interviews met relevante instellingen op het gebied van keurmerken en bouwregelgeving;
- interviews met gemeenten in de proefregio;
- interviews met makelaars in de proefregio;
- interviews met projectontwikkelaars in de proefregio;
- interviews met producenten van gevelelementen, inclusief hun koepelorganisaties;
- schriftelijke enquête onder de leden van de koepelorganisaties van producenten van gevelelementen.
- bestudering van schriftelijke bronnen, met name over normering en beproeving.

Een deel van de activiteiten is uitgevoerd door de initiatiefnemer zelf. In deze voorstudie is het materiaal van **alle** activiteiten samengebracht.

2 Organisatie rond het keurmerk

2.1 Vraagstelling

In het organisatorische deel van de voorstudie gaat het om de vraag: kan het Engelse 'Secured by Design'-systeem worden omgebouwd naar de Nederlandse situatie? Met andere woorden: welke mogelijkheden en onmogelijkheden zijn er in Nederland om een keurmerk te gaan afgeven op woningen die aan eisen van inbraakveiligheid voldoen? Deze vraag valt uiteen in deelvragen naar de keuze van de naam, de certificeringsvorm en de belangstelling vanuit de markt.

2.2 Nederlandse naam en logo

Een eerste vereiste voor een keurmerk, wil het enige kans hebben om aan te slaan in de Nederlandse markt, is een pakkende naam en een herkenbaar logo. Als Nederlandse naam voor 'Secured by Design' is gekozen: 'Politiekeurmerk Veilig Wonen'. Onder die naam moet het keurmerk straks net zo ingeburgerd raken als het GIW-label (Garantie Instituut Woningbouw). "Heeft dat huis van jou eigenlijk een Politiekeurmerk?" moet op verjaardagen net zo'n normale vraag worden als: "Voor welke hypotheekvorm heb je gekozen?".

Het logo dat gebruikt zou worden voor de experimenten die mogelijk najaar 1993 zouden starten in de proefregio, is gebaseerd op het nieuwe logo van de politie. Het is afgedrukt op het omslag van dit rapport. Vermeld zij dat dit logo voor bescherming is gedeponeerd bij het merkenbureau.

2.3 Keuze certificeringsvorm

Er zijn 3 vormen van certificatie:

- éénpartijencertificatie, ook wel zelfcertificatie of fabrikanten-eigenverklaring genoemd: de producent neemt het initiatief om zijn produkt, al dan niet onder auspiciën van een controlerende instantie, te voorzien van een keurmerk;
- tweepartijencertificatie: de consument/afnemer van een produkt neemt het initiatief om het produkt van één of meer producenten te voorzien van een keurmerk; het 'seniorenlabel', dat door ouderenorganisaties aan een wooncomplex toegekend kan worden, is hiervan een voorbeeld;
- driepartijencertificatie: producent en consumenten nemen een onafhankelijke organisatie in de arm om de produkten te keuren en uit haar naam van een keurmerk te voorzien.

Secured by Design in Engeland is éénpartijencertificatie. De projectontwikkelaar neemt het initiatief om het keurmerk te gaan voeren in een nieuwbouwproject. Dit keurmerk geldt dan voor alle woningen in het betreffende project en strekt zich ook uit over de woonomgeving. Alle woningen moeten voldoen aan bouwkundige eisen en het ruimtelijk ontwerp wordt kritisch bekeken (hiervoor worden echter geen dwingende eisen gesteld). Het totale plan met bestek wordt gecontroleerd door de politie. Als die het sein 'approved design' geeft, mag de projectontwikkelaar het 'secured by design'-logo voeren in de projectbrochure en in advertenties vermelden dat het project een 'approved design' is.

Dit eenvoudige systeem kan ook in Nederland gebruikt worden. De praktijk zou

moeten uitwijzen of het Nederlandse publiek, net als het Engelse, waarde hecht aan zo'n fabrikanten-eigenverklaring.

De Raad voor de Certificatie adviseert echter om te kiezen voor de meest gebruikelijke en betrouwbare (vertrouwenwekkende) certificeringsvorm: driepartijencertificatie. De aangewezen onafhankelijke organisatie om het keurmerk te verstrekken is dan de SKG (Stichting Kwaliteitscentrum Gevelelementen), eventueel in combinatie met de SKH (Stichting Kwaliteit Hout). De SKG keurt op dit moment al hang- en sluitwerk en voorziet dit van sterren naar gelang de inbraakwerende kwaliteit.

Een definitieve keuze tussen de drie certificeringsvormen moet nog gemaakt worden. In theorie zijn alle drie de vormen op dit moment nog mogelijk. Er is een voorlopige keuze gemaakt voor éénpartijencertificatie (het in Engeland operationele systeem dus) omdat dit als twee in het oog springende voordelen heeft: de eenvoud en de mogelijkheid om het keurmerk de identiteit van politiekeurmerk te geven.

Dat laatste is niet of nauwelijks meer mogelijk als het een consumentenkeurmerk of een door een derde partij verleend keurmerk is, terwijl het wel eens de belangrijkste succesfactor van het keurmerk in Engeland zou kunnen zijn.

2.4 Reactie van de markt op het idee van het keurmerk

Makelaars

Het onderzoek naar het draagvlak voor een experiment met het keurmerk is gehouden in de regio van de initiatiefnemer, een gebied dat zich globaal laat aanduiden als de provincie Zuid-Holland, exclusief de agglomeraties van de steden Den Haag, Rotterdam en Dordrecht. Daartoe zijn allereerst telefonische interviews gehouden met enkele in de regio bekende makelaarskantoren (zie bijlage 4). De uitslag luidde unaniem: "Wij vinden het Politiekeurmerk een goed idee, het zal bij de koper zeker meewegen in zijn beslissing, maar het zal nooit de doorslaggevende factor zijn, en wij hebben niet te bepalen of het project voorgedragen wordt voor het keurmerk, daarvoor moet je bij de projectontwikkelaars zijn".

Gemeenten

Alvorens contact op te nemen met projectontwikkelaars zijn ingangen gezocht bij gemeenten, waar het experiment mogelijk gehouden zou kunnen worden. Door de initiatiefnemers bij Politie Hollands Midden is een lijstje opgesteld van zeven gemeenten. Deze waren geselecteerd op grond van twee criteria:

- 1 bouwactiviteit van enige omvang;
 - 2 positieve contacten tussen politie en gemeente inzake preventie van criminaliteit.
- Alle zeven gemeenten zijn benaderd voor een telefonisch interview. Als ingang werd steeds de coördinator inzake bestuurlijke preventie gekozen. Die zal straks de **liaison** moeten vormen tussen initiatiefnemer en College van B&W, als het straks tot een experiment met het keurmerk gaat komen. Bestuurlijke goedkeuring is een eerste vereiste, alvorens met een experiment aan de slag te gaan. Vandaar dat de coördinator bestuurlijke preventie een logische eerste ingang vormt: als die er al niets in ziet, heeft het geen zin om verder te vragen.

Vijf van de zeven gemeenten reageerden enthousiast op het idee van het keurmerk. In één gemeente reageerde men wat lauw en zijn geen verdere onderzoeksactiviteiten ondernomen. In een andere gemeente was de coördinator wat moeilijk bereikbaar. In overleg met de initiatiefnemer is besloten om die gemeente ook te laten schieten voor verder onderzoek.

Bij drie van de vijf overblijvende gemeenten was het mogelijk en zinvol om door te vragen naar de projectontwikkelaars. Om daarmee in contact te komen zijn eerst een paar gesprekken gevoerd met medewerkers van Ruimtelijke Ordening en/of Bouw- en Woningtoezicht. Deze bleken ook allemaal wel iets te zien in het idee

van het keurmerk. In die gesprekken kwam aan de orde met welke marktpartijen (opdrachtgevers van bouwprojecten) de gemeente op dat moment zaken deed. Met die organisaties werd vervolgens contact opgenomen.

Projectontwikkelaars (opdrachtgevers)

De **opdrachtgevers** van bouwprojecten (projectontwikkelaars en woningbouwverenigingen) zijn cruciaal in het proces. Als die eenmaal warm gemaakt zijn om hun best te doen voor het keurmerk, trekken zij de overige partijen (architect, aannemer, timmerman, makelaar) wel mee. Die voeren immers in grote lijnen uit wat de opdrachtgever van hen vraagt. Wie betaalt, bepaalt.

In de drie gemeenten waar een experiment met het keurmerk zou kunnen gaan lopen, zijn in totaal zes opdrachtgevers geïnterviewd: vier commerciële projectontwikkelaars en twee woningbouwverenigingen. De commerciële projectontwikkelaars hebben op één na allemaal interesse in het keurmerk. Hun eerste vraag is vanzelfsprekend: "Wat gaat dat extra kosten en wie draait daarvoor op?". Daarop hebben wij stevast geantwoord dat die vraag nog niet aan de orde is, omdat het onderzoek naar de meerkosten van de eisen binnen het experiment gebracht wordt en geen deel uitmaakt van de voorstudie.

Desondanks liet men niet na een waarschuwend geluid te laten horen: "Leg de eisen niet te hoog". Eén projectontwikkelaar denkt dat het keurmerk alleen kopers van duurdere woningen zal aanspreken (> 3 ton). Volgens hem moet het keurmerk in die categorie niet alleen bouwkundige, maar ook elektronische eisen stellen. Voor goedkopere woningen ziet hij een groot probleem: er zit in het standaard bouwbudget geen enkele rek meer. En de inbraakwerende voorzieningen kunnen niet als meerwerk gelden, want daarin geldt het principe van volkomen keuzevrijheid voor de koper van de woning. Een principe dat strijdig is met het uitgangspunt om het keurmerk voor het hele bouwproject af te geven en niet per afzonderlijke woning. Deze groep kopers is bovendien niet geïnteresseerd in een keurmerk, meent geïnterviewde: "Dat zijn doe-het-zelvers, die gaan het slot liever bij de bouwmarkt halen. Voor dat geld hebben ze dan liever een mooier aanrecht".

Tenslotte zijn de argumenten van de projectontwikkelaar die voor geen enkel woningtype iets in het idee ziet het vermelden waard. Een oud gezegde onder makelaars luidt dat de verkoopbaarheid van een pand door drie factoren wordt bepaald: 1 lokatie; 2 lokatie en 3 lokatie. Onder verwijzing naar dit gezegde stelt geïnterviewde dat het afwerkingsniveau van het pand maar 3% van de verkoopbaarheid bepaalt en dat daarbij nog eens komt dat inbraakwerende voorzieningen binnen het totaal van aspecten van het afwerkingsniveau relatief onbelangrijk zijn. Hem lijkt het keurmerk meer iets voor de grote steden, "waar de markt happiger is omdat inbraak er als een groter probleem wordt ervaren". Mocht het tot een experiment komen dan stelt hij als eis: "Iemand moet er geld inpompen, want het keurmerk is nu nog onbekend en dus onverkoopbaar".

Er zijn ook twee woningbouwverenigingen geïnterviewd, die de projectontwikkelaars van sociale huurwoningen zijn. Eén ervan gaat in het najaar een plan maken voor een tamelijk omvangrijk sloop-/nieuwbouwproject, waarin onder meer 50 appartementen voor senioren komen te staan. Geïnterviewde had toch al plannen voor bouwkundige beveiliging en een toets op sociale veiligheid van het woonomgevingsplan, dus het keurmerkidee kwam voor hem als geroepen. Kortom, deze partij is zeer geïnteresseerd. De andere woningbouwvereniging is wat minder enthousiast. De woordvoerder is bang dat de meerkosten voor beveiliging te zwaar zullen doorwerken in de huur. Hij vermoedt niet dat het huurders iets kan schelen of de woning een keurmerk heeft. "We verhuren de woning toch wel." Hij ziet ook twee praktische bezwaren: hogere braakschade als er toch wordt ingebroken en onmogelijkheid om ergens een 'geheime toegang' te maken waardoor men een woning binnen kan komen als een bewoner opbelt die zijn sleutel vergeten is.

Uiteindelijk wil hij toch wel meewerken, vooral omdat hij het testen van zijn integrale gevelelementen nuttig vindt.

Uit deze twee visies, hoe uiteenlopend ook, blijkt duidelijk dat de tijdshorizon van een woningbouwvereniging veel verder reikt dan het moment dat de deal met de eerste bewoner gesloten is. Een woningbouwvereniging moet het pand blijven verhuren en beheren. Aandacht voor inbraakpreventie is dan een logische zaak. Verwaarlozing van dit aspect kan betekenen dat men jaar-in-jaar-uit bezig is met het herstellen van inbraakschades en men op langere termijn zelfs met ontevreden bewoners, en als gevolg daarvan meestal een hoge mutatiegraad, te maken krijgt.

Politie

Voor de experimentele invoering van het Politiekeurmerk in de politieregio van de initiatiefnemer moest ook het draagvlak gepeild worden binnen de politie-organisatie in de regio en dan vooral binnen de korpsleiding. Dit onderzoek is door de initiatiefnemer zelf uitgevoerd. De korpsleiding is enthousiast voor een experiment en verwacht de benodigde capaciteit voor het beoordelen van bouwplannen en de verlening van het keurmerk beschikbaar te kunnen stellen. Men ziet het als een kerntaak van de politie.

Ook de districtscheffs zijn al op de hoogte van het voornemen om in enkele districten te gaan experimenteren met het keurmerk. Als het in een district tot experimenteren komt, zal de DPA (Districts Preventie Adviseur) erbij betrokken worden. Deze zal onder meer lokaal aanwezige politiekennis inbrengen en werkzaamheden verrichten in de toetsing van (stede-)bouwkundige plannen.

Er is binnen deze voorstudie vast nagedacht over de vraag hoe het met de ontwikkeling en het beheer van het keurmerk verder moet als het na het experiment in de proefregio tot een landelijke invoering komt.

Daarvoor zou een eigen rechtspersoon, bijvoorbeeld in de vorm van een stichting kunnen worden opgericht.

Dit heeft de volgende voordelen boven het binnen de reguliere politie-organisatie houden van het initiatief:

- het initiatief kan gemakkelijk van de regionale naar de landelijke schaal worden getild;
- continuïteit is redelijk gegarandeerd (de voortgang is met een breed ondersteund bestuur niet afhankelijk van de inzet van een klein aantal actieve personen);
- het is duidelijk bij wie de eindverantwoordelijkheid ligt voor centrale taken (registratie, evaluatie en publiciteit), namelijk bij het Stichtingsbestuur;
- mogelijkheid van sponsoring door bedrijven ontstaat (een politiekorps kan niet direct gesponsord worden);
- er kan een breed samengestelde Raad van Toezicht worden ingesteld die kan toezien op het beleid van de keurmerkorganisatie.

In Engeland is Secured by Design **geen** aparte rechtspersoon. De verantwoordelijkheid voor het beheer van het keurmerk valt daar onder de SERSCPROC (South East Region Senior Crime Prevention Officers Conference). Deze instelling is te vergelijken met wat in Nederland tot voor kort de landelijke overleggen van preventiefunctionarissen waren. Door de reorganisatie van de Voorkoming Misdrijven-discipline binnen de politie zijn de genoemde overleggen verdwenen en is het dus niet meer mogelijk om de verantwoordelijkheid daar neer te leggen. Een aantal preventiefunctionarissen is ondergebracht binnen stafbureaus van de zojuist ingestelde bureaus van de Regiopolitie. Vanuit die positie is men bezig om met elkaar opnieuw een netwerk te vormen. Op den duur kan hieruit iets ontstaan met een vergelijkbare reikwijdte als het SERSCPROC in Engeland. Het netwerk is op dit moment echter nog dermate pril en broos dat het onverstandig zou zijn om op die plek de eindverantwoordelijkheid neer te leggen voor het keurmerk.

2.5 Conclusie organisatorisch deel

Op organisatorisch vlak zijn er geen principiële belemmeringen en bestaat er bij partijen voldoende draagvlak om een experiment met het Politiekeurmerk aan te gaan. Een viertal gemeenten in de proefregio hebben daartoe zelfs al concrete voorbeeldprojecten aangereikt. Er hebben zich inmiddels ook al uit zichzelf enkele bouwbedrijven aangemeld, die woningen onder keurmerk zouden willen bouwen binnen de proefregio.

De lijst van mogelijke kandidaten voor een experiment zou zich moeiteloos verder uitbreiden, wanneer er een advertentie wordt geplaatst in enkele vakbladen.

In de organisatie zit het probleem niet.

De **inhoud** (het eisenpakket) is echter een lastiger verhaal, zoals in het volgende hoofdstuk zal blijken.

3 Inhoud van het keurmerk

3.1 Vraagstelling

In het tweede deel van de voorstudie is de vraag aan de orde of het mogelijk is om een eisenpakket neer te leggen waaraan de woning moet voldoen om voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen in aanmerking te komen.

Alvorens toe te spitsen op de inhoud van het eisenpakket, wordt stilgestaan bij de uitgangspunten die hiervoor gelden.

3.2 Uitgangspunten

Eerst de woning beveiligen, dan naar de omgeving kijken

"Als je gaat beveiligen, moet je het aan de woning zelf doen", is een uitspraak geweest van een geïnterviewde woninginbreker in het modus-operandi onderzoek. Men zal nooit 100% kunnen vertrouwen op sociale controle vanuit de omgeving, hoewel het van groot belang is om daarvoor de best mogelijke voorwaarden te scheppen. De laatste barrière tussen de inbreker en de inventaris van de woning zijn altijd de ramen en deuren van de woning zelf. Die moeten dus sowieso aan eisen voldoen. Voor het ruimtelijk ontwerp (dat moet leiden tot goede controle-mogelijkheden) is het bovendien moeilijker om een norm op te leggen (die komt al gauw arbitrair over). Dit heeft geleid tot het idee om het keurmerk op te splitsen in een **micro**-label (voor het bouwkundig ontwerp) respectievelijk een **macro**-label (voor het ruimtelijk ontwerp)¹. Om voor het micro-label in aanmerking te komen, moet men onomstotelijk aan de gestelde eisen voldoen. Het macro-label verwerven is meer een kwestie van geven en nemen, een onderhandelingsproces tussen projectontwikkelaar en politie dus; zo werkt Secured by Design in Engeland overigens ook.

Een rondom beveiligde woning

Uit het modus-operandi-onderzoek is bekend geworden dat een inbreker zelden afhaakt na een eerste inbraakpoging. Men probeert meestal eerst een andere gevelopening bij hetzelfde pand alvorens naar een ander pand te gaan. Het is net als met de deltawerken: plaatselijke dijkverhoging heeft geen zin. Wil men een deltawerk tegen het gilde van woninginbrekers opwerpen, dan zal men de woning **rondom** moeten beveiligen. Het beveiligingsniveau van de ramen moet overeenkomen met dat van de deuren. En dat is niet makkelijk, want de constructie van ramen is per definitie fragieler dan die van deuren, hetgeen letterlijk en figuurlijk minder ruimte laat voor inbraakpreventief detailleren.

Een keurmerk dat echt wat voorstelt

Het afgeven van het keurmerk is niet het doel maar het middel om een doel te bereiken. Het doel is een werkelijke vermindering van het inbraakrisico. Het keurmerk zal dus borg moeten staan voor een wezenlijke verhoging van het beveiligingsniveau. Het kan funest zijn voor het image van het keurmerk als algemeen bekend zou worden dat in woningen met een Politiekeurmerk in de praktijk toch vrij gemakkelijk in te breken is. Het gaat niet om kwantiteit, maar om **kwaliteit**:

¹ Een voorbeeld van een eisenlijst voor het macro-label is opgenomen in bijlage 5.

liever weinig projecten met een keurmerk dat echt wat voorstelt dan veel projecten die 'zo'n beetje' beveiligd zijn. Als het aantal projecten maar genoeg is om, via reclame van mond tot mond, stukje bij beetje de markt te veroveren, zoals dat in de jaren zeventig met dubbele beglazing is gebeurd.

Werken met prestatie-eisen

In de bouwwereld werd vroeger gewerkt met produkteisen, die materiaal en constructie vastlegden. Men normeerde daarmee het middel en niet het doel. Een voorbeeld: om te voorkomen dat een inbreker vat kan krijgen op de nachtschoot van het deurslot (het doel) stelde men de norm: de nachtschoot moet 20 mm uitsteken (het middel).

Er is sinds een jaar of tien een duidelijke beweging waar te nemen in de bouwwereld waarin men de normering van middelen overboord zet en vervangt door de normering van doelen. Men stelt prestatie-eisen in plaats van produkteisen. Zo hangt bijvoorbeeld het in 1992 aangenomen bouwbesluit aan elkaar van de prestatie-eisen. Grootste voordeel van prestatie-eisen is de flexibiliteit: er zijn meer middelen om hetzelfde doel te bereiken en door alleen het doel vast te leggen, prikkelt men de markt om te gaan experimenteren met nieuwe middelen. Het normeren van de doelen voorkomt verstarring en maakt onmogelijk dat de norm wordt toegeschreven naar bestaande produkten.

Voor inbraakpreventief detailleren is de overgang naar prestatie-eisen een stap vooruit: het maakt mogelijk om prestatie-eisen vast te leggen voor het weerstand kunnen bieden aan de meest voorkomende aanvalsmethoden van inbrekers (doel); producenten van sloten en kozijnen worden geprikkeld om zelf uit te dokteren op welke (nieuwe) manieren zij aan die eisen kunnen voldoen (het middel).

Groot **nadeel** van het werken met prestatie-eisen is dat veel moeilijker controleerbaar is of aan de norm voldaan is. Of een slotschoot 20 mm lang is kan elke leek vaststellen die een duimstok kan vasthouden, maar of een slotschoot het terugwrikken door een inbreker weerstaat, kan alleen door deskundigen vastgesteld worden die daartoe bovendien een uitgebreide en weldoordachte testopstelling nodig hebben.

Verwijzen naar een objectieve norm

De bruikbaarheid van prestatie-eisen in de bouw staat of valt met de beschikbaarheid van een objectieve en algemeen erkende norm, waarnaar men te allen tijde kan verwijzen.

De norm moet vastleggen via welke procedures het produkt getest wordt en welke criteria daarbij worden aangelegd.

De test moet bovendien reproduceerbaar (dat wil zeggen met gegarandeerd hetzelfde resultaat herhaalbaar) zijn. Voor het testen op inbraakwerende eigenschappen is een manuele beproeving, aansluitend op de aanvalsmethoden van inbrekers in de praktijk, een onontkoombaar testonderdeel.

Reproduceerbaarheid is bij manuele beproeving het grootste probleem (de ene testpersoon is de andere niet en dezelfde testpersoon is niet altijd even fit). Men moet dus streven naar robotisering van de toegepaste manuele beproevingen. En dat is op dit moment nog toekomstmuziek. Het best haalbare op de korte termijn is het gebruik van gereedschap dat registreert, welke kracht er gedurende welke tijd mee is uitgeoefend. Daarmee bereikt men nog niet direct reproduceerbaarheid, maar tenminste wel objectiveerbaarheid.

In bijlage 3 wordt dieper op deze inhoudelijke aspecten ingegaan.

Eenduidige criteria

Niet alleen de testprocedures moeten eenduidig zijn vastgelegd, ook voor de criteria die men aanlegt geldt dat. Gebruikt men één beproevingsmethode, bijvoorbeeld een manuele, dan moet men de minimale **tijdsduur** vastleggen die een raam of deur bestand moet zijn tegen een aanval met een gereedschap van een gegeven lengte en breedte. En dat niet alleen voor het meest door inbrekers gebruikte gereedschap (een schroevendraaier van 10 mm breed en 30 cm lang), maar ook voor gelijktijdig aanvallen met **twee** van zulke schroevendraaiers, gebruik van een breekijzer en eventueel van een krik. Onderwerpt men het produkt behalve aan een manuele beproeving ook aan een statische en/of een dynamische beproeving, dan moet men ook daar een minimale tijdsduur vastleggen die het produkt aan de beproeving weerstand moet bieden, de uitgeoefende kracht of valhoogte van de zandzak, het gewicht van die zandzak, het aantal punten waarop de kracht wordt uitgeoefend, etcetera.

Aansluiting op de praktijk van het inbreken

Bij alles wat men op papier zet over beproevingsmethoden en tijdsduurcriteria dient men te bedenken dat het aan moet sluiten op de werkwijze van de inbreker. De ervaren inbreker kiest een werkwijze die snel, trefzeker en niet al te lawaaiig is. Bij de deur is dat bijvoorbeeld het terugwrikken van de slotschoot en bij het raam het openwrikken van de sluitnaad en vervolgens manipuleren van de raamgrendel. Lawaaiiger methoden zoals het ingooien van een ruit worden door veel inbrekers pas gebruikt als stillere methoden niet blijken te werken.

Bij het vastleggen van het beproevingsschema, met name dat van de manuele beproeving, dient men aansluiting te zoeken op deze oplopende reeks van steeds zwaardere aanvalsmethoden die men in de praktijk van het inbreken tegenkomt. Bijlage 2 geeft daarvan een overzicht.

Beschrijving eisenpakket per gevelement

Thans worden eisen veelal alleen nog gesteld aan afzonderlijke onderdelen, bijvoorbeeld het slot, de grendel of het scharnier. De inbraakwerende kwaliteit van de produkten wordt aangegeven met nul, één, twee of drie sterren. Dit is echter geen systeem waarop men geheel kan blindvaren. De Consumentenbond gaat in een recent artikel over slotentests zelfs zo ver dat zij voorstelt om de sterrenwaardering geheel te laten vallen. "Een slot met nul sterren hield het soms langer dan een slot met twee sterren." De vraag is of dit rechtvaardigt om het sterrenstelsel maar meteen helemaal te laten vallen.

Of men het sterrenstelsel handhaaft of niet, het is duidelijk dat men het onderdeel **ook in samenhang met het kozijn** zal moeten beproeven. Dan zou bijvoorbeeld kunnen blijken dat een raam met twee zwakke grendels langer tegen de beproevingen bestand is dan een raam met één sterke grendel. Dit omdat men op een kozijn waarvan men de hoekpunten uit kan buigen met inbrekersgereedschap een hefboomwerking kan uitoefenen waar zelfs de stevigste raamgrendel niet tegen bestand is. Men zal dus per compleet gevelement een eisenpakket neer moeten leggen met prestatie-eisen die gebaseerd zijn op de praktijk van het inbreken. Die eisen zijn heel verschillend voor deuren, ramen en bovenlichten, omdat de aanvalsmethode voor deze gevelementen sterk verschillen. Daarom is in het overzicht van aanvalsmethoden (bijlage 2) ook een splitsing gemaakt naar deze drie typen gevelopeningen.

Rekening houden met de verkoopbaarheid van het produkt

Eisen kunnen nooit worden neergelegd zonder enige produktkennis. Om er zeker van te zijn dat de eisen niet leiden tot een produkt dat zichzelf in de markt onmogelijk maakt (bijvoorbeeld een raam met afschuwelijk plompe kozijnen) zou men moeten onderzoeken of er al produkten op de markt zijn die aan de eis voldoen, al is het maar voor een deel.

Men kan die produkten uit de losse pols beoordelen op bedieningsgemak, aanzien, toepasbaarheid in de gangbare bouwmethodiek en niet te vergeten de prijs. Zit het met die facetten goed dan mag men ervan uitgaan dat de eisen voor inbraakwerendheid geen onverkoopbaar produkt tot gevolg hoeven te hebben.

Een andere benaderingswijze is om het probleem van de verkoopbaarheid geheel terug te leggen op het bordje van de fabrikant. Men stelt dan: het is aan de fabrikant om met innovatieve oplossingen te komen, die schijnbaar tegenstrijdige eisen met elkaar weten te verzoenen. Maar ook dan zal men vooraf een inschatting moeten maken van de kans, dat fabrikanten daarin zullen slagen. Daarmee komt men ook weer terug bij het eerder genoemde uitgangspunt, dat eisen nooit kunnen worden neergelegd zonder enige produktkennis.

Prikkelende produktvoorbeelden

Prestatie-eisen vormen van zichzelf al een uitdaging voor producenten om iets nieuws te ontwikkelen, maar men kan dit proces nog bespoedigen door prikkelende voorbeelden te presenteren van materialen en constructies die al (bijna) aan de gestelde eisen voldoen.

Daarbij dient men scherp onderscheid te maken naar hout, kunststof en metaal als basismateriaalsoort. Dit zijn in de praktijk namelijk drie gescheiden werelden, die maar in beperkte mate ontwerpprincipes van elkaar kunnen lenen.

Daarbij valt op dat metalen en kunststofkozijnen nauwelijks meer iets te maken lijken te hebben met het simpele kozijn van weleer (stuk hout, stuk glas, stopverf, twee scharnieren en grendel): het zijn complete machines geworden, voorzien van een keur aan wieltes, piepjes en palletjes. Het valt te verwachten dat het met houten kozijnen ook die kant uit gaat. Er zijn op kozijnengebied de komende jaren nog tal van 'uitvindingen' te verwachten. Prikkelende produktvoorbeelden werken in dit proces als aanjager.

3.3 Het onderzoek

Op basis van de geschetste uitgangspunten, die overigens pas tijdens de voorstudie zijn uitgekristalliseerd, is het inhoudelijke deel van het onderzoek uiteindelijk aangepakt. Dit bestond voor het grootste deel uit gesprekken met instanties en personen die werkzaam zijn in de ontwikkeling van normen en produkten: keuringsinstituten, bestuursleden van brancheverenigingen van producenten en afzonderlijke leden van de branches. Duidelijk werd dat men twee zaken scherp dient te onderscheiden: enerzijds de norm en anderzijds het produkt dat aan die norm moet voldoen. Beide blijken op dit moment vrij sterk in beweging. Dit staat definitieve invoering van het Politiekeurmerk in de weg, maar werkt niet belemmerend voor een experiment, mits men genoeg neemt met een eisenpakket dat in de experimenteerfase met **overgangsbepalingen** werkt.

Het voorstel van de begeleidingscommissie voor het overnemen van de Europese Voornorm (klasse 2 voor de statische en dynamische beproeving, klasse 3 met gereedschapsset B voor de manuele beproeving) is te zien als zo'n overgangsbepaling.

3.4 De normen, de bomen en het bos

De voorstudie heeft duidelijk gemaakt dat er op dit moment een woud van normen is die strijden om de eer. Er is de aloude Nederlandse NEN-norm (5088/89) die op dit moment wordt herschreven, en wordt gewerkt met Duitse DIN-normen of een aanpassing daarvan door een branchevereniging en tenslotte is er een concept van een Europese norm voor de inbraakwerendheid van deuren en ramen, opgesteld de CEN (Comité Européen de Normalisation).

De situatie is zo complex en in beweging dat men als onderzoeker al gauw door de bomen het bos niet meer ziet. Dit vormt één reden waarom in het kader van deze voorstudie nog geen definitief advies kan worden gegeven over de beste norm om een experiment bij te laten aansluiten. Een andere reden voor het uitblijven van zo'n advies is dat belangrijke documenten, zoals de herziene NEN-norm, op het moment van afsluiting van de voorstudie nog niet openbaar zijn.

Voorlopig lijkt de Europese norm als vertrekpunt het meest aantrekkelijk. Deze norm sluit goed aan op de geschetste uitgangspunten en is gericht op een internationale bouwmarkt. Bekeken zal moeten worden of en hoe deze norm ten behoeve van het keurmerk verder verfijnd en geconcretiseerd zal moeten worden, alvorens projectontwikkelaars eraan te verbinden.

3.5 De producenten: volgers of stuurders van de markt?

Wij verwachtten dat ook fabrikanten zelf, los van de vraag hoe dit getoetst wordt, iets aan de inbraakwerende kwaliteit van hun produkten doen, domweg omdat het een verkoopargument is.

Door gesprekken met de als innovatief bekend staande fabrikanten van gevelelementen wilden wij daar achter zien te komen. Wij wilden dat de koepelorganisaties ons de namen van hun innovatieve en preventiebewuste leden zouden doorgeven. De koepels waren bereid om ons informatie te geven, maar konden en wilden geen onderscheid maken tussen hun leden op welk kwaliteitsaspect dan ook. Zij konden ons slechts een volledige lijst van aangesloten leden toesturen.

Uiteraard was het onmogelijk om al deze fabrikanten (hun aantal loopt in de honderden) te benaderen voor een persoonlijk gesprek. Daarom is gekozen voor een schriftelijke enquête. Half mei 1993 is een enquête uitgegaan naar bij koepels aangesloten leden. Gevraagd werd naar de eigen activiteiten op het gebied van inbraakpreventief detailleren van ramen en deuren en naar de bereidheid om prototypes door een erkend keuringsinstituut te laten testen op inbraakwerendheid. Op deze enquête werd geen hoge respons verwacht. Wel verwachtten we dat de respons vooral zou komen van de innovatieve en preventiebewuste leden.

De uitslag van de enquête, waarop maar 29 van de 122 aangeschreven producenten reageerden (24%) is opgenomen in bijlage 1. Grof samengevat komt het erop neer dat de inzenders op een paar opmerkelijke uitzonderingen na te typeren zijn als *marktvolgers*. Zij zullen pas in actie komen als de nieuwe norm er ligt en de markt vraagt om het toepassen van die norm.

De uitzonderingen vormen de *stuurders* van de markt. Dit zijn de producenten die op eigen houtje aan nieuwe, inbraakwerende prototypes werken. Soms zijn dit ook de leden die binnen de branchevereniging actief zijn in bestuurswerk en normeringscommissies. Zij ontwikkelen prototypes en laten die testen volgens een aangepaste DIN-norm of de concept CEN-norm. Dit gebeurt in erkende keuringsinstituten en er komt ook manuele beproeving aan te pas, wat in het kader van het Politiekeurmerk wenselijk is gezien het uitgangspunt van een goede aansluiting op de praktijk van het inbreken.

Het onderscheid tussen volgers en stuurders is niet, zoals men misschien zou

verwachten, bepalend voor de bereidheid om prototypes te laten testen. Die bereidheid is namelijk bij vrijwel alle inzenders aanwezig. Door de lage respons is niet te zeggen of dit beeld representatief is voor alle producenten, maar het geeft wel hoop op een goede medewerking als straks in een experiment wordt voorgesteld om de gevelelementen in het kader van het Politiekeurmerk te laten testen op inbraakwerendheid.

3.6 Conclusie inhoudelijk deel

De wereld van normen en produkten die aan de norm moeten voldoen is op dit moment teveel in beweging om een definitief eisenpakket voor het Politiekeurmerk neer te kunnen leggen. Dit belemmert een experiment met het keurmerk echter niet. De voornorm die recentelijk is uitgebracht door het Comité de Normalisation Européen vormt een uitstekend vertrekpunt. Men zal wel moeten accepteren dat het eisenpakket nog **overgangsbepalingen** bevat en men zal de experimentele fase moeten laten voortduren tot er genoeg rust in de wereld van normen en produkten is gekomen om een definitief eisenpakket te kunnen neerleggen voor het keurmerk. Dat het eisenpakket tijdens het experiment overgangsbepalingen bevat, betekent geenszins dat er in een sfeer van vrijblijvendheid of willekeur gewerkt wordt. Het eisenpakket zal te allen tijde aan uitgangspunten moeten voldoen. Het meest bepalende uitgangspunt is dat gewerkt wordt met prestatie-eisen die aansluiten op de praktijk van het inbreken.

Bij de controle op die eisen geldt als uitgangspunt dat integrale gevelelementen volgens nauwomschreven procedures en criteria beproefd worden door erkende keuringsinstituten en dat een manuele beproeving die aansluit op de praktijk van het inbreken deel uitmaakt van die procedure.

4 Slotbeschouwing

De voorstudie 'Secured by Design in Nederland' heeft aangetoond dat het de moeite waard zou zijn om aan de slag te gaan met een experimenteel 'Politiekeurmerk Veilig Wonen', dat -na gebleken succes- ingevoerd zou kunnen worden in heel Nederland.

Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn dat de eisen die aan het beveiligingsniveau van de woning gesteld worden gebaseerd zijn op de Europese Voornorm voor inbraakwerendheid van raam- en deurkozijnen². Deze Europese norm werkt met prestatie-eisen (het kozijn moet x-tijd een aanvalspoging met y-kracht doorstaan), de eisen gelden voor complete gevelelementen (dus niet voor de losse onderdelen, zoals het slot) en de eisen sluiten aan op de praktijk van het inbreken. Om dit laatste te kunnen garanderen, moet een manuele beproeving deel uitmaken van het beproevingsschema dat de raam- en deurkozijnen doorlopen, die voor een test worden aangeboden bij een keuringsinstituut. De bedoelde voornorm voorziet hier nadrukkelijk in.

In het kader van de voorstudie is al een aantal partners in het veld (projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen) geïnteresseerd voor het experimentele keurmerk. Eventueel kan deze lijst nog worden uitgebreid, waarbij het de bedoeling is, dat men in de experimentfase binnen de regio van het initiatiefnemende politiekorps blijft.

Is de lijst van experimentpartners compleet, dan kan een experimentplan en communicatieplan worden geschreven. Dit plan zou in hoofdlijnen moeten bestaan uit twee onlosmakelijke delen:

- 1 Het testen en (na eventuele bouwkundige aanpassing) goedkeuren van de raam- en deurkozijnen die in de geselecteerde nieuwbouwprojecten worden toegepast;
- 2 Het aan de man brengen van de woningen die van het experimentele keurmerk zijn voorzien.

In het eerste deel gaat het erom de kozijnenfabrikant en de projectontwikkelaar met elkaar om de tafel te brengen. Zij moeten er met elkaar zien uit te komen hoe zij aan de door de politie aangereikte eisen voldoen. Het gaat in dit deel dus om de ontwikkeling van het produkt³.

In het tweede deel zitten diezelfde projectontwikkelaars om de tafel met hun kopers of de vertegenwoordigers daarvan (makelaars, consumentenbond, vereniging Eigen Huis). In dit tweede deel gaat het dus om de *verkoop* van het ontwikkelde produkt. De rol van de politie is er dus in gelegen om partijen met elkaar om de tafel te brengen en een uitleg te geven op het hoe en waarom van de gehanteerde eisen alsmede op de procedure van toekenning van het keurmerk.

Een en ander aan de hand van een nauw omschreven experimentplan, dat aan het begin van het project aan alle partners uitgereikt wordt.

Als doelstellingen kunnen in dit experimentplan gehanteerd worden:

- te weten komen of het keurmerk (met de daaraan gekoppelde eisenpakketten) aanslaat bij de producent (projectontwikkelaar en kozijnenfabrikant) en om welke redenen;
- te weten komen of kozijnenfabrikant en projektontwikkelaar er met elkaar uitko-

2 Zie de literatuurlijst achterin het rapport voor de verwijzing naar de betreffende documenten van het Comité Européen de Normalisation.

3 Dit vereist dat de geselecteerde projecten nog in het stadium van voorlopig ontwerp verkeren. Dit heeft als nevenvoordeel, dat ook kan worden geëxperimenteerd met stedenbouwkundige eisen (zie bijlage 5).

- men om een produkt te maken dat aan de eisen van het keurmerk voldoet;
- te weten komen wat voor produkten er uit zo'n onderhandelingsproces komen rollen (wat zijn de bijzondere bouwkundige eigenschappen, welke innovaties brengt dit teweeg, welke kostenverhogingen brengt het met zich mee);
 - te weten komen in hoeverre naast bouwkundige eisen ook eisen voor het ruimtelijk ontwerp van de woonomgeving kunnen worden gesteld in het kader van het keurmerk;
 - te weten komen of het keurmerk aanslaat bij de consument (bevorderen de toegepaste produkten de verkoopbaarheid van de woning, ondanks een eventuele meerprijs);
 - te weten komen hoe de aanvraag- en toekenningsprocedure er in de praktijk uit kan komen te zien en hoeveel tijd er in het beheer van het keurmerk gaat zitten;
 - te weten komen of het verhoogde beveiligingsniveau ook resulteert in een toegenomen veiligheid (voelen mensen zich veiliger en wordt er minder ingebroken).

Deze doelstellingen zijn ambitieus, maar omdat belangrijke instellingen (zoals het Ministerie van Justitie, de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting, de Stichting Kwaliteitscentrum Gevelementen⁴) zich al bereid hebben verklaard om het experiment te ondersteunen, mag het vertrouwen bestaan dat de doelstellingen haalbaar zijn. Genoemde partijen vormen een begeleidingscommissie, die gezamenlijk de kar trekt voor het experiment.

Bij de selectie van experimentprojecten wordt gestreefd naar een spreiding in materiaalsoort (houten, aluminium respectievelijk kunststof-kozijnen), bewonersdoelgroep (prijsniveau en uitrusting van de woning) en type projectontwikkelaar.

Het aantal experimentpartners is aan een maximum gebonden. De begeleidingscommissie denkt aan een aantal van **drie** experimenten. Niet alle aanmelders zijn dus verzekerd van een plaats. Er zal door de commissie nog worden gezocht naar een manier om de niet geselecteerde aanmelders toch een mogelijkheid te geven om aan het experimentele keurmerk mee te doen.

De moeite die niet als experimentpartner geselecteerde aanmelders zich getroosten om op eigen kracht het keurmerk te verwerven, zal zeker worden beloond; bijvoorbeeld door het project te beschrijven in de totaal-evaluatie, die na afloop van de experimenteerperiode zal verschijnen.

4 De SKG zal hier nauw samenwerken met de SKH (Stichting Kwaliteit Hout).

Bijlage 1:

Onderzoek onder producenten van gevelelementen

1 Beschrijving aanpak

In paragraaf 3.5 van de hoofdtekst is aangegeven waarom gekozen is voor een schriftelijke enquête: we konden geen voorselectie maken naar marktvolgers en marktstuurders, daarom moesten we iedereen benaderen. Die aantallen liggen te hoog voor mondelinge interviews, daarom is gekozen voor een eenvoudige schriftelijke enquête.

Doel van de enquête:

- Zoveel mogelijk deel-informatie vergaren bij de toeleverende industrie van ramen en deuren (in de materiaalsoorten hout, kunststof en metaal) omtrent de inbraakwerendheid van, reeds bestaande, complete gevelelementen.
- Het polsen van de fabrikant over de bereidheid met betrekking tot een eventuele SKG-keuring volgens een nader op te stellen programma van eisen.

De enquête bevatte de volgende vragen:

- 1 Voldoet het toegepaste/toe te passen hang- en sluitwerk aan een Nederlandse of buitenlandse norm op het gebied van inbraakwerendheid.
Zo ja, welke?
- 2 Zijn de complete gevelelementen op inbraakwerendheid getest volgens DIN, SIS of andere buitenlandse norm?
Zo ja, welke?
- 3 Heeft U de complete produkten zelf oriënterend op inbraakwerendheid getest?
Zo ja, hoe?
- 4 Zou U eventueel bereid zijn te overwegen complete gevelelementen te laten testen door een instituut zoals SKG (of vergelijkbaar)?

NB Vraag 3 luidt voor de kunststoffabrikanten:

Heeft u de complete produkten zelf oriënterend op inbraakwerendheid getest volgens Uw (nog te publiceren) eigen VKG-inbraakwerendheidseisen?

Selectie

Nu moest een selectie plaatsvinden: Welke fabrikanten krijgen een vragenlijst toegestuurd?

In de eerste plaats zijn hiertoe de overkoepelende organisaties van de hout-, kunststof- en metaalbranche benaderd:

- De Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten
- Vereniging van Kunststof Gevelelementenfabrikanten (VKG)
- Vereniging Metalen Ramen en Gevelbranche (VMRG)

Deze werden gevraagd een ledenlijst op te sturen. Uit deze ledenlijsten is een verdere selectie gemaakt.

Onder de leden van de Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten is geselecteerd op bedrijfsgrootte en op de produkten die geleverd worden: Het bedrijf moet complete gevelelementen leveren die tot de normale levering behoren.

Aldus werden 49 bedrijven geselecteerd.

Onder de leden van de VKG is geen selectie gemaakt. Aan alle 35 leden is een vragenformulier gestuurd.

Onder de leden van de VMRG is een selectie gemaakt naar bedrijfsgrootte. Aldus is aan 38 leden een vragenformulier gestuurd.

Enquête

Op 17 mei 1993 zijn alle 122 enquêtes verzonden. Plus minus drie weken later waren er slechts 10 geretourneerd. Naar aanleiding van deze slechte respons is besloten tot het sturen van een rappel. Met een iets prikkelender bijgaand schrijven en een herhaling van de vragen is geprobeerd een grotere respons te bewerkstelligen. Het rappel is verstuurd op 14 juni 1993. Ongeveer drie weken later is de respons nog steeds lauw. In totaal zijn er nog 19 enquêtes geretourneerd.

Voor de analyse moesten we het dus doen met 29 vragenformulieren, waarvan er 10 door de houtfabrikanten waren geretourneerd, 8 door de kunststoffabrikanten en 11 door de metaalfabrikanten.

In het bijgaand schrijven is ook gevraagd om documentatiemateriaal van gevelelementen op te sturen. Op dit verzoek is slechts door twee inzenders ingegaan.

Verslaglegging

Ons doel met dit verslag is niet een wetenschappelijk verhaal te schrijven, maar veeleer om een praktisch uitgangspunt neer te leggen voor een eventueel experiment. Om tot dit uitgangspunt te komen zal hierna een inventarisatie van de antwoorden op de geretourneerde vragenformulieren volgen.

2 Enquêtes onder de leden van de Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten

(Aantal retour: 10)

*)	Fabrikant	Plaats	Contactpersoon
*	De Vries Gorredijk BV	Gorredijk	Dhr. de Jong
*	Alhout BV	Noordwijk**)	N.E. Groot
*	Klaassen BV	Bergen op Zoom	W. Klaassen
*	Theunissen BV	Wijchen	H. Willems
*	Burggraaff BV	Franeke	S.O. Burggraaff
*	Myresjo Produktie BV	Schagen	J. Dijkstra
*	Roha Nederland BV	Rijssen	-
	Houkesloot	Sneek	-
	Timmerfabriek Baken BV	Valkenswaard	-
	Timmerfabriek Spee BV	Rotterdam	C. Spee

* Heeft interesse/is bereid complete gevelelementen te laten testen.

***) Bedrijf ligt in proefregio.

Opmerkingen over hang- en sluitwerk algemeen

Acht respondenten hebben 'ja' geantwoord op de vraag of hun toegepaste/toe te passen hang- en sluitwerk aan een Nederlandse of buitenlandse norm op het gebied van inbraakwerendheid voldoet. Acht respondenten gaven daarbij een aanvullende opmerking. Twee van de respondenten gaven de opmerking dat het afhankelijk was van wat de opdrachtgever voorschreef en dat het meestal een kwestie van geld was. Alle acht respondenten zeiden gebruik te maken van SKG-sloten met verschillende steraanduidingen. Eén respondent zei ook gebruik te maken van Roto draaikiepb-

slag.

Tests op buitenlandse norm?

Op de vraag of de complete gevelelementen getest waren volgens DIN, SIS of een andere buitenlandse norm, hebben alle respondenten 'nee' geantwoord dan wel niets ingevuld. Buitenlandse normen spelen dus in de houtwereld geen rol.

Eigen tests uitgevoerd?

Eén fabrikant zegt bezig te zijn met testen op inbraakwerendheid maar wil hier geen mededelingen over doen, gezien het prille stadium waarin de ontwikkeling verkeert.

Bereidheid tot het laten testen van complete gevelelementen

Uit de tabel blijkt al dat 7 respondenten bereid zijn hun complete gevelelementen te laten testen (zie de steraanduiding). Twee van deze respondenten gaven daar een aanvullende opmerking bij. Eén respondent was wel bereid maar stelde de eis van een laag tarief. De andere respondent wilde alleen laten testen in samenwerking met de Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten of een instelling als het SKH. En dat laatste zou precies ook ons advies zijn.

3 Enquêtes onder de leden van de Vereniging van Kunststof Gevelelementen-fabrikanten.

(Aantal retour: 8)

*)	Fabrikant	Plaats	Contactpersoon
*	Hellebrekers BV	Kerkrade	J.E.J. Roijen
*	Schüco International KG	Amstelveen	A.P.G. Bijvank
*	De Oude IJssel BV	Terborg	G.P.M. Soontiëns
*	Europrovyl BV	Buitenpost	G. de Voogd
*	Forbo Genderen BV	Genderen	L. Boxem
*	Polyprofiel BV	Drachten	K.A. Moojen
*	Nijhuis Toelevering BV	Rijssen	W.H. Olthof
*	Gealan BV	Goirle	W. van Gils

*) Heeft interesse/is bereid complete gevelelementen te laten testen.

NB Europrovyl BV is zowel mondeling als schriftelijk geïnterviewd.

Kumy BV is mondeling geïnterviewd en heeft later ook schriftelijk gereageerd, echter toen waren de enquêtes al verwerkt. Eigenlijk bedraagt het aantal respondenten dus 9.

Opmerkingen over hang- en sluitwerk algemeen

Zes respondenten hebben 'ja' geantwoord op de vraag of hun toegepaste/toe te passen hang- en sluitwerk aan een Nederlandse of buitenlandse norm op het gebied van inbraakwerendheid voldoet. Alle zes hebben ze daar aanvullende opmerkingen bij gegeven. Eén respondent zei gebruik te maken van SKG-sloten en scharnieren met verschillende steraanduiding. Drie respondenten noemden zowel een Nederlandse als een buitenlandse norm op het gebied van inbraakwerendheid namelijk;

de DIN V 18 054 12,91, de SK1, EF1 A+B, EF2 en EF3 en de VKG norm. Eén respondent noemde RAL Gütezeichen Schlösser und Beschläge. Er was één respondent bij die de huidige inbraakwerendheidseisen een onduidelijk "ratje toe" van normen vond.

Tests op buitenlandse normen?

Op de vraag of de complete gevelelementen getest waren volgens DIN, SIS of een andere buitenlandse norm, hebben vier respondenten met ja geantwoord. Eén respondent heeft het antwoord toegelicht. Van deze respondent was het draai/kiepsysteem volgens de DIN V 18 054 12,91 getest.

Eigen tests?

Vier respondenten zeggen zelf met testen bezig te zijn. Eén respondent heeft in de ontwerpfase van de VKG-inbraakwerendheidseisen, proefelementen laten testen. Eén respondent zegt bezig te zijn met testen volgens de VKG-inbraakwerendheidseisen. Eén respondent heeft zelf getest met een koevoet en bij een andere respondent moeten de testen nog door het SKG uitgevoerd worden.

Bereidheid tot het laten testen van complete gevelelementen

Alle acht respondenten zijn bereid tot het laten testen van complete gevelelementen. Twee van hen verbinden daar een voorwaarde aan. Eén respondent is bereid mits het binnen VKG-verband gebeurt. Een ander is bereid mits duidelijk is wat de eis voor inbraakwerendheid inhoudt. Beide eisen lijken ons redelijk en kunnen wat ons betreft voor alle testinitiatieven gelden.

4 Enquêtes onder de leden van de Vereniging Metalen Ramen en Gevelbranche

(Aantal retour: 11)

*)	Fabrikant	Plaats	Contactpersoon
*	Blitta BV	Venray	J.M.P. Hoex
*	Intal BV	Geldermalsen	F. Spermon
*	Alraf BV	Ter Apel	H. Spreeuwiers
*	Alurage BV	Enschede	-
*	Eland-Brandt BV	Amsterdam	M.E. Kruse
*	C.A. Projectbouw BV	Zwijndrecht	A.J. Durinck
*	Gebr. van Bentum BV	Nieuwegein	B. v.d Lingen
*	Gorter BV	Wormerveer	P. Hoogerdijk
*	Van Dool BV	De Lier	G. Osterman
*	Oskomera BV	Deurne	E. Rozenbaum
	Thermal BV	Roosendaal	-

*) Heeft interesse/is bereid complete gevelelementen te laten testen.

NB Polynorm uit Bunschoten (geen lid van het VMRG) is mondeling geïnterviewd omdat zij adverteerde met een inbraakwerende deur. Zij waren bereid hun complete gevelelementen te laten testen op inbraakwerendheid. Ook van de firma Reynotrade te Harderwijk is (via constructiebedrijf Kolf en Molijn te Emmeloord) lang na het verwerken van de enquêtes nog documentatie ontvangen. Zij zijn alleen niet meegenomen in de onderstaande inventarisatie. Maar eigenlijk bedraagt het aantal respondenten in de metaalbranche dus 13.

Opmerkingen over hang- en sluitwerk algemeen

Tien respondenten hebben 'ja' geantwoord op de vraag of hun toegepaste/toe te passen hang- en sluitwerk aan een nederlandse of buitenlandse norm op het gebied van inbraakwerendheid voldoet. Vier respondenten gaven daarbij een aanvullende opmerking. Eén respondent merkte op dat inbouw van praktisch ieder hang- en sluitwerk mogelijk is. Eén respondent zei gebruik te maken van sloten die voldoen aan de VMR- kwaliteitseisen (1986). Eén respondent zei gebruik te maken van hang- en sluitwerk met een SKG- steraanduiding en een andere respondent met hang- en sluitwerk dat voldoet aan de NEN 5588/NEN5589.

Tests op buitenlandse norm?

Slechts één respondent gaf een positief antwoord op de vraag of de complete gevelelementen getest waren volgens DIN, SIS of een andere buitenlandse norm. Het ging om een DIN norm (niet nader gespecificeerd).

Eigen tests uitgevoerd?

Twee van de respondenten zeggen zelf met testen bezig te zijn/ te zijn geweest. Eén respondent heeft getest in het kader van een project met een bankgebouw. De ander zegt te testen door op specificatie te produceren. Dit klinkt wat cryptisch, maar het gaat hoe dan ook om iemand die niet stil zit waar het om zelfinnovatie gaat.

Bereidheid tot het laten testen van complete gevelelementen

Tien respondenten zeggen bereid te zijn hun complete gevelelementen te laten testen. Drie respondenten gaven de opmerking dat hun gevelelementen al gecontroleerd worden door het SKG i.v.m. het SKG-certificaat.

Bijlage 2:

Aanzet prestatie-eisen per gevelelement

De eis is dat deuren, ramen, bovenlichten en eventuele andere gevelopeningen een *x-tijd* bestand zijn tegen de bij die betreffende opening voorkomende aanvalsmethoden met een *y-kracht*. Het gaat dus om een prestatie-eis, geldend voor het kozijn als geheel, conform de uitgangspunten in hoofdstuk 3.

De voorkomende aanvalsmethoden zijn:

Voordeur (naar binnen draaiend)

- 1 Insluiping (deur staat open of is door bediening van de deurkruk zonder geweld te openen).
- 2 Valse sleutel⁵.
- 3 Ontgrendelen daggrendel via brievenbus.
- 4 Openflipperen dagschoot.
- 5 Deurruit breken, ontgrendelen daggrendel.
- 6 Afbreken slotbeslag en verwijderen/forceren slotcilinder.
- 7 Opentrappen.
- 8 Openwrikken sluitnaad (hefboomwerking), waarna slot of kozijn meegeeft.
- 9 Glaslatten deurruit verwijderen en deurruit uitnemen.

NB Aanvalsmethoden 1, 2 en 3 laten zich niet of nauwelijks vertalen in prestatie-eisen. Methoden 4 en 5 zijn alleen bruikbaar als de nachtschoot niet is afgesloten. Het is zinvol om de deur in die toestand te beproeven, omdat bewoners in de praktijk het nachtslot vaak niet gebruiken. Men zou dan in feite methoden 6, 7 en 8 zowel met als zonder nachtslot moeten beproeven. Methode 9 is een buitenbeentje, omdat de deur zelf hier dicht blijft. Door verwijdering van de ruit ontstaat een 'mangat' (een gat dat groot genoeg is om doorheen te kruipen).

Gereedschappen

- IJzerdraad (methode 3 en 5).
- Plastic kaart (methode 4).
- Glassnijder (methode 5).
- Steen of tegel (methode 5).
- Kleine schroevendraaier, vouwbreedte 4-6 mm (methode 9).
- Grote schroevendraaier, breekijzer, sloopbeitel of groot model bandelichter (methode 8).

NB: eventueel in combinatie; eerst met schroevendraaier kleine opening maken, daarin de sloopbeitel plaatsen en deur verder openwrikken.

- Kniptang/waterpomptang (methode 6).
- Loper (methode 2).
- Zuignappen (methode 9).
- Bijl (methode 5).

⁵ Hieronder wordt door de politie niet alleen een 'loper' verstaan, maar ook een exacte kopie van de moedersleutel die op een of andere wijze in het bezit van een inbreker gekomen is.

Achterdeur (naar buiten draaiend)⁶

- 1 Insluiping.
- 2 Valse sleutel.
- 3 Terugwrikken schoot van het deurslot.
- 4 Openwrikken sluitnaad (waarna de slotschoot het begeeft of het kozijn open-splijt).
- 5 Breken ruit en via sleutel aan binnenzijde ontgrendelen slot.
- 6 Glaslatten deurruit verwijderen en ruit uitnemen.
- 7 Scharnierpennen verwijderen en deur uitnemen.

Gereedschappen

- Glassnijder (methode 5).
- Steen of tegel (methode 5).
- Kleine schroevendraaier, ook elektrisch (methode 6).
- Middelmaat schroevendraaier, vouwbreedte 8-12 mm (methode 3)⁷.
- Grote schroevendraaier, breekijzer, sloopbeitel of groot model bandelichter (methode 4).
- Loper (methode 2).
- Hamer en spijker (methode 7).
- Zuignappen (methode 6).
- Bijl (methode 5).

Openslaand raam

Aanvalsmethoden

- 1 Insluiping via openstaand raam.
- 2 Breken ruit, grendel aan binnenzijde ontgrendelen.
- 3 Openwrikken sluitnaad raam, eventueel in combinatie met manipuleren raam-grendel langs buitenzijde via ontstane opening.
- 4 Boren gat en met behulp van haakje via binnenzijde ontgrendelen raam.
- 5 Glaslatten ruit verwijderen en ruit uitnemen.
- 6 Scharnierpennen verwijderen en raam uitnemen.

Gereedschappen

- Glassnijder (methode 2).
- Steen of tegel (methode 2).
- Bijl (methode 2).
- Kleine schroevendraaier, ook elektrisch (methode 5).
- Middelmaat schroevendraaier (methode 3; **NB:** hierbij zijn twee schroevendraaiers nodig, of een combinatie van een schroevendraaier met ander hulpwerktuig om de sluitnaad geopend te houden).
- Boor (handboor of elektrisch) (methode 4).
- Hamer en spijker (methode 5).
- Zuignappen (methode 5).
- IJzerdraad (methode 4).

6 Achterdeuren in de vorm van schuifpui of dubbel openslaande deur moeten te zijner tijd nog apart worden beschreven.

7 Dit is de meest voorkomende aanvalsmethode. Rond 50% van alle inbraken geschiedt door terugwrikken van de schoot van het achterdeurslot.

Bovenlicht

Aanvalsmethoden

- 1 Ontgrendelen onderliggend raam via openstaand bovenlicht.
- 2 Forceren uitzetijzer⁸ openstaand bovenlicht; vervolgens inklimming of ontgrendelen slot met behulp van sleutel aan binnenzijde van onderliggende deur.
- 3 Verwijderen scharnierpennen en uitnemen bovenlicht.
- 4 Openwrikken sluitnaad; vervolgens inklimmen of ontgrendelen als bij methode 2.

Gereedschappen

- Kleine of middelmaat schroevendraaier (methode 2).
- Hamer en spijker (methode 3).
- IJzerdraad (methode 1).
- Grote schroevendraaier (methode 4).

⁸ Bij het meest voorkomende type bovenlicht, het **uitzetraam** (scharnieren aan bovenzijde), spreekt men van uitzetijzer. Bij het minder vaak voorkomende **valraam** (scharnieren aan onderzijde) kan men door uitbuigen van de valbeugels aan beide zijden, de opening vergroten analoog als bij het uitzetraam.

Bijlage 3:

Aandachtspunten omschrijving manuele beproeving

NB

Deze bijlage heeft uitsluitend betrekking op de manuele beproeving, die eventueel naast een nader te omschrijven statische en dynamische beproeving plaatsvindt. Indien men het kozijn eerst aan een statische en/of dynamische beproeving onderwerpt, dan is het van groot belang om vast te leggen dat het kozijn van deze tests geen enkele schade heeft opgelopen om gebruikt te mogen worden voor de manuele beproeving (als een sluitnaad maar een millimeter groter is geworden kan dit al enorme invloed hebben op de uitslag van de manuele beproeving).

Gereedschappen

Bepaal de gereedschapset die de testpersonen voor de kozijnbeproeving ter beschikking staan aan de hand van:

- de aanvalsmethoden die bij het betreffende type gevelelement in de praktijk gebruikt worden (zie bijlage 2);
- de klasse van inbraakwerendheid waaraan maximaal moet worden voldaan (zie als voorbeeld de met de klasse van inbraakwerendheid oplopende zwaarte van gereedschappen zoals voorgesteld wordt door de Europese normcommissie in het schema aan het eind van deze bijlage).

Contacttijden

Leg de contacttijd c.q. minimale weerstandstijd per ingezette aanval vast alsmede de totale testtijd, dus voor alle ingezette aanvallen tezamen, inclusief de denk- en rusttijd⁹.

Testpersonen

Tracht, zolang nog geen verfijnde meetinstrumenten en/of testrobots beschikbaar zijn voor dit specifieke doel, de grootst mogelijke objectiveerbaarheid in de door testpersonen uitgeoefende krachten te bereiken door:

- met een vast team van minimaal drie verschillend gebouwde testpersonen te werken;
- elk testpersoon onafhankelijk van de anderen een identieke test te laten uitvoeren (ze mogen niet van elkaar afkijken en beginnen elk met een eigen, gaaf kozijn);
- rekening te houden met linkshandigheid respectievelijk rechtshandigheid (neem voor de zekerheid de voor het kozijn minst gunstige combinatie van kozijn en testpersoon);

⁹ In het voorstel van de Europese normcommissie liggen de contacttijden naar gelang de klasse van inbraakwerendheid tussen 3 en 20 minuten, terwijl de totale testtijd varieert tussen 15 en 50 minuten. Deze tijden gelden voor een geheel vergrendeld kozijn. Zou men het kozijn ook willen testen in de 'dagsituatie', dus zonder gebruik van het nachtslot bij een deur, dan moet men daarvoor apart (en korte) contacttijden vastleggen.

- een doordachte rekenkundige formule te gebruiken om het gemiddelde van de resultaten van de drie testpersonen te bepalen.

Testobjecten

Tracht de grootst mogelijke overeenkomst te bereiken tussen de testopstelling en de praktijk van het inbreken door:

- het kozijn te monteren in zijn natuurlijke omgeving (de manier waarop trillingen en krachten overgedragen worden tussen kozijn en omgeving moet zoveel mogelijk overeenkomen met de werkelijkheid);
- nauwkeurig aan te geven welke variaties in de hoogte en breedte van de in werkelijkheid toegepaste kozijnen toegelaten zijn (aangegeven tot welke grens het behaalde resultaat nog van toepassing is op eenzelfde kozijn van een grotere maat);
- nauwkeurig aan te geven welke veranderingen in de produktspecificatie (bijvoorbeeld keuze voor een andere houtsoort) een nieuwe test respectievelijk alleen de handtekening van de testorganisatie vereisen¹⁰.

Overige aandachtspunten

- Tests opnemen en documenteren op videoband (voor intern gebruik door testinstituut!).
- Het is van waarde om het geluidsniveau te meten (zowel het maximale niveau, bijvoorbeeld een korte tik of kraak, als het gemiddelde niveau van het 'gerommel' gedurende de tijd van de aanvalspoging en exclusief de eventuele piek).
- Testpersonen hardop laten denken, zodat de waarnemer weet welke aanvalsmethode de testpersoon op dat moment gaat inzetten.

¹⁰ De Europese voornorm spreekt in dit verband van de 'examining body'. Men kan die voor de experimenten met het keurmerk de vorm geven van een examencommissie (een groep deskundigen die bij elke test aanwezig is). Een alternatief is een groep zijdelings bij het testproces betrokken deskundigen verspreid in het land, die onafhankelijk van elkaar de toelaatbaarheid van de voorgenomen wijziging beoordelen.

Informative Annex A

This annex gives examples relating to the resistance classes for building components such as doors, windows, etc. The choice and application of a security class are within the responsibility of the insurance company or the police. It should be understood that high security class products generally incur higher costs.

Resistance Classes	Anticipated method
1	The opportunistic perpetrator attempts to overcome the closed and bolted building component by means of physical force: e.g. kicking, jumping, shoulder charging, lifting, tearing out, or the like.
2	In addition, the opportunistic perpetrator attempts to break in the closed and bolted building components with simple tools, e.g. screwdriver, pliers and wedges
3	The perpetrator additionally attempts to break in through the closed and bolted building parts with a crowbar
4	The experienced perpetrator additionally uses metal saws and striking tools, such as an axe, crowbar, hammer and chisel, or accumulator drilling machine
5	The experienced perpetrator additionally uses electric tools with max. 500 W power input, e.g. drill, jig saw or reciprocating saw or angle grinder
6	The experienced perpetrator additionally uses electric tools with max. 2000 W power input, e.g. drill, jig saw or reciprocating saw or angle grinder

(Table 1)

Bijlage 4:

Contactpersonen

Rubriek 1: Koepelorganisaties bouw en regelgeving

Nationale Woningraad	de heer Lammertink
NCIV	de heer Armbrust
NEPROM	mevrouw Oude Veldhuis
NVOB	mevrouw J. Vervat
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	de heer W.G. Keeris
Bond van Nederlandse Architecten	de heer Molendijk
Coördinatiecommissie Beveiliging	de heer Meijer
Consumentenbond Den Haag	de heer Van Kampen
Garantie Instituut Woningbouw	de heer De Haan
Raad voor de Certificatie	de heer Gundlach, de heer Deken
Stichting Bouwkwiteit	de heer Blankendaal
Stichting Stabu	de heer Van Hezik
Vereniging Eigen Huis	de heer Ophorst, de heer Van Raalten
VG Bouw	de heer Schrieks
Vereniging Hang-/sluitwerkfabrikanten	de heer Van der Wal
Stg. Kwaliteitscentrum Gevelelementen	de heer Zandstra
Veren. Kunststof Gevelelem.fabrikanten	de heer De Ruijter
Stg. Kwaliteit Hout	de heer Ruijsch

Rubriek 2: Makelaars

De Bruin, Leiderdorp	de heer Plug
De Leeuw, Rijnsburg/Sassenheim/Leiden	mevrouw v.d. Hoeve
Romijn, Hillegom/Lisse	mevrouw Huisman
Wilberink en v.d. Vlucht, Lisse	de heer v.d. Vlucht

Rubriek 3: Gemeenten

Hillegom	de heer Korver, preventie-öcoördinator
	de heer Slot, RO
Leiden	de heer v.d. Eshof,
	preventie-coördinator
Nieuwkoop	de heer Van Rijs, preventie-coördinator
Noordwijk	de heer De Vos, preventie-öcoördinator
	de heer Altdorp/de heer Opdam, BWT
Schoonhoven	de heer Gelderblom,
	preventie-coördinator
Sassenheim	de heer Broersen, preventie-coördinator
	de heer Fabel, Algemene Zaken en RO
	de heer Van Kampen/de heer Van
	Wanum, BWT

Rubriek 4: Projectontwikkelaars

- Wilma, Nieuwegein
(project Treslong te Hillegom)	de heer Loorbach
- Slokker, Zoetermeer
(idem)	de heer Schunselaar
- Mabon, Rijswijk
(idem)	de heer Kool
- Marol BV, Katwijk
(project Noordwijk)	de heer v.d. Ing
- Noordwijkse Bouwvereniging	de heer Brands, de heer v.d. Lans
- Woningbouwvereniging De Vooruitgang,
Sassenheim	de heer Schrader

Bijlage 5:

Aanzet eisen ruimtelijk ontwerp

De plantoetscriteria zijn:

- 1 Sociaal toezicht.
- 2 Zichtbaarheid.
- 3 Betrokkenheid.
- 4 Attractiviteit.
- 5 Toegankelijkheid/kwetsbaarheid/Aantrekkelijk doelwit.
- 6 Afvoerwegen/vluchtwegen.

1 Sociaal toezicht

Bij dit criterium gaat het om zowel de daadwerkelijke aanwezigheid van mensen als de 'voelbare' aanwezigheid van mensen.

Informeel toezicht door passanten/bewoners wordt bevorderd door:

- zijramen/hoofdtoegang in kopgevels van woningen;
- schuren niet voor de woningen; deze belemmeren uitzicht op straat;
- weinig blinde muren;
- situering huizenblokken ten opzichte van elkaar; zicht op elkaar maar ook op fiets/looproutes;
- functiemenging bijvoorbeeld winkelen en wonen;
- fiets/voetpaden niet door groen gescheiden van rijbaan.

Semi-formeel toezicht personeel wordt bevorderd door:

- aanwezigheid van huismeester/conciërge; het creëren van werkruimte is een vereiste.

Formeel toezicht door de politie

- Straten/erven toegankelijk voor surveillance auto; weinig solitaire voet/fietspaden
 - Duidelijke bebording/afscheidings die aangeven wat een privé gebied is en dus 'verboden toegang' voor potentiële daders.

2 Zichtbaarheid

Naast de aanwezigheid van bovengenoemde 'sociale ogen' zijn zicht en overzicht van belang voor een gevoel van veiligheid en sociale controle.

De zichtbaarheid (de fysieke mogelijkheid tot het uitoefenen van toezicht) kan worden bevorderd door:

- overzichtelijke opzet van de woonwijk met ruime zichtlijnen en weinig belemmerende bebouwing dan wel beplanting
- kwetsbare ingangen van kelderboxen e.d. goed in het zicht van omwonenden
- duidelijke en logische opbouw en structuur van de wijk (niet het gevoel dat men in een 'doolhof' verkeert)
- ononderbroken zichtlijnen vanuit woningen/gebouwen op de openbare weg met name fiets en voetpaden

- . schuren niet aan voorzijde
- . geen blinde muren
- . uitzicht op straat vanuit woonkamer/keuken
- pas groenvoorziening aan om het uitzicht niet te belemmeren
 - . afwisselend laagblijvend (max. 50 cm) en stammengroen
 - . groenplan opstellen in combinatie met verlichtingsplan
 - . lantaarnpalen niet in de kruin van de bomen
- strook van 4 meter (de instinctieve veiligheidszone) aan weerszijden van voet/fietspaden vrijhouden van hogere beplanting
- juiste toepassing van verlichting, zowel in soort als in hoeveelheid:
 - . voldoende armaturen
 - . ook in brandgangen en achterpaden
 - . voldoende verlichtingssterkte
 - . sociaal veilige verlichting (half-cilindrische verlichting) in plandelen met woonfunctie
 - . aansluiting maken voor buitenlamp aan achterzijde woning, liefst de buitenlamp standaard met woning meeleveren

3 Betrokkenheid

Betrokkenheid bij de woonomgeving is belangrijk om mensen te stimuleren zich in te zetten voor 'hun' buurt danwel in daadwerkelijk in te grijpen bij ongewenst gedrag.

Sleutelbegrippen zijn schaalverkleining en privatisering.

Veel semi-openbare ruimten en onduidelijke scheidingen tussen openbare en privé gebieden vergroten de kans op problemen.

Betrokkenheids-bevorderende situaties zijn:

- duidelijke scheiding openbaar/privé bijvoorbeeld zijtuinen bij kopgevels;
- beslist geen visuele scheiding van (verkeers)functies door creëren van zogenaamde bovenstraten of woonstraten;
- routes voor het langzame verkeer zoveel mogelijk onder toezicht van woningen/overige voorzieningen en hoofdrijbanen;
- kleinschalige bouw, beperken van grote woonblokken en grote gemeenschappelijke entrees;
- trappenhuisen in plaats van galerijen;
- afgesloten portieken;
- omwonenden inspraak geven bij inrichting wijk;
- (speel)voorzieningen afgestemd op leeftijd/behoefte;
- compartimentering van brandgangen.

4 Attractiviteit

Attractieve gebouwen en buitenruimten kunnen een positief effect hebben op het voorkomen van vandalisme en onveiligheidsgevoelens. Muren vol graffiti en andere sporen van vandalisme en verpaupering wekken de indruk van normloosheid en worden al gauw gebracht met ernstiger vormen van criminaliteit.

Attractiviteits-bevorderende situaties zijn:

- wensen van gebruikers goed kennen en hierop inspelen;
- gezelligheid en bij betreffende woonfunctie passende voorzieningen (geen disco in woonwijk of snackbar naast bejaardenflat);

- geen horeca in woonwijk;
- geen conflicterende menging van bepaalde woonvormen;
- voldoende verlichting;
- systematische aanpak wijkonderhoud;
- graffiti werende materialen;
- doordachte lokatie van vuilaanbiedplaatsen;
- lichte en betegelde trappenhuizen en onderdoorgangen/tunnels;
- makkelijk te reinigen materialen;
- parkeren van auto's van bewoners bij voorkeur in:
 - . privé garage;
 - . carport;
 - . voor huisdeur;
 - . kleine goed zichtbare parkeerplaatsen (max. 15 auto's); beslist geen grote en/of afgelegen parkeerplaatsen, niet al te lange rijen van garageboxen.
- parkeerplaatsen niet visueel afschermen door groen of enigszins doorzichtige groensoorten toepassen.

5 Toegankelijkheid/kwetsbaarheid/aantrekkelijk doelwit

Onbelemmerde bereikbaarheid van alle delen in een wijk voor de politie en andere hulpdiensten vergroot het formele toezicht.

De toegankelijkheid van gebouwen (woningen) en kleinere buitenruimten (achterpaden) voor potentiële daders zal moeten worden belemmerd.

Het straatmeubilair zal stevig en niet kwetsbaar moeten zijn. Aantrekkelijke doelwitten voor bijvoorbeeld graffiti zoals blinde muren moeten zoveel mogelijk worden voorkomen of met natuurlijke barrières worden omgeven (waterpartijen).

Veiligheids-bevorderende situaties zijn:

- beperken van aantal toegangen tot de wijk;
- aanwezigheid van symbolische barrières bij ingangen van achterpaden;
- bovenlichten niet hoger dan 15 cm cq. ventilatieroosters;
- geen bereikbaarheid verdieping via bijvoorbeeld aangebouwde schuur;
- kleinere ruiten van binnen uit beglazen. Geen glaslatten aan de buitenzijde;
- brievenbus op minimaal 50 cm afstand van slotbediening in combinatie met inbraakwerend slot.

6 Vluchtwegen/'Afvoerwegen'

Een groot aantal vluchtwegen verkleinen de pakkans voor daders en verhogen het risico op een delict. Men moet hierbij niet alleen denken aan het aantal toegangs/vluchtwegen in een wijk/buurt maar ook aan de aanwezigheid van veel voet/fietspaden en verbindingen zoals bruggetjes. Deze geven daders veel vluchtmogelijkheden en kunnen bij openstelling alleen voor langzaamverkeer belemmerend zijn voor het politie-optreden.

- Beperk het aantal ontsluitingswegen in de wijk/buurt/straat.
- Geen vluchtmogelijkheden via smalle voet/fietspaden.
- Brandgangen/achterpaden compartimenteren en door ontwerp 'psychologisch' afsluiten of daadwerkelijk doodlopend uitvoeren.

Literatuur

Burik, A. van e.a., *Modus Operandi Woninginbraak*, eindrapportage dader-onderzoek; Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, november 1991.

Comité Européen de Normalisation, *Draft European Prestandards to burglar resistant building components*:

- *Requirements and Resistance classes*, 1993, documentnr. ENV (WI) 33.0036;
- *Test Method for the Determination of Resistance to Manual Burglary Attempts*, 1993, documentnr. ENV (WI) 33.0039.

NB het gaat om een voornorm (moet nog door de EG-lidstaten worden geaccepteerd), dus concept-stukken

Consumentengids, juli 1993: *artikel over slotentests*; Consumentenbond, Den Haag, 1993. Bijbehorend: *onderzoeksprogramma mechanische inbraakbeveiliging*, codenr. CB-61.53.07 (intern stuk)

Hoek, A. van en H.J. Korthals Altes, *Modus Operandi Woninginbraken Oegstgeest, Boskoop en Hazerswoude*, analyse van processen verbaal en rapporten technische recherche, 1987 (niet gepubliceerd, wel bij initiatiefnemer beschikbaar).

Korthals Altes, H.J., *Eindrapportage Modus Operandi-onderzoek Woninginbraken*, deel A: onderzoeksresultaten; Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, Den Haag, 1989.

Seniorenlabel, *Consumentenkeurmerk voor ouderenhuisvesting: Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting en Ouderenorganisaties*, PCOB/Unie KBO/ANBO, maart 1993.

Vereniging van Kunststof Gevelelementen Fabrikanten, *Inbraakwerendheid; beoordeling en beproeving*, augustus 1992.